Overgange og brobygning i fremmedsprogsfagene

En vifte af muligheder

Maj 2021
NCFF

Vidensnotat om brobygning og overgange i fremmedsprogsfagene

Overgange og brobygning i fremmedsprogsfagene
– En vifte af muligheder
2. udgave 2026
Copyright © 2021 Forfatterne & NCFF

Forfatter: NCFF

Kontaktperson i NCFF vedrørende publikationen:

Ana Kanareva-Dimitrovska

Indholdsfortegnelse

Forord 4

1: Introduktion 5

1.1. Hvad er brobygning og overgange? 5

1.2. Forskellige typer af overgange og brobygning 6

1.3. Hvad står der i styredokumenterne, og hvilke resurser og værktøjer har vi allerede? 7

2: Typer af overgange og brobygning 10

2.1. Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe netværk 12

2.2. Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe konkurrencer 16

2.3. Sociokulturelle og institutionelle overgange mhp. erfaringsudveksling om, hvordan sprogfagene praktiseres og om krav og forventninger på et sprogstudium/et næste uddannelsesniveau 17

2.4. Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at fremme flersprogethed 21

2.5. Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at understøtte karrierelæring og overgange til erhvervslivet 23

3: Hovedkonklusioner og opsamling på vidensnotatet 25

Litteratur 27

Forord

Nærværende vidensnotat om brobygning og overgange i fremmedsprogsfagene er baseret på en opsamling ud fra de erfaringer, der er gjort i en række projekter støttet af Det Nationale Center for Fremmedsprog (NCFF), samt i mindre grad viden fra forskningslitteraturen.

Notatet indledes med en definition af overgange og brobygning, samt med hvad forskningen og styredokumenterne siger om emnet. I den centrale del opstilles der en række typer af brobygning og overgange i fremmedsprogsfagene. Derefter følger der en opsummering af notatet med resultater og generelle konklusioner, og til sidst identificeres felter for videreudvikling.

Dette notat skal således bidrage til at give læseren et let tilgængeligt overblik over brobygning og overgange i fremmedsprog. Notatet henvender sig til undervisere i grundskole og på ungdomsuddannelser, til læreruddannere på professionshøjskoler og universitetsundervisere samt sprog-, lærings- og fagkonsulenter. Det overblik og de praktiske eksempler, som præsenteres i dette notat, hidrører som sagt fra NCFF's bevilgede projekter og kan være med til at kvalificere og inspirere arbejdet med brobygning og overgange i fremmedsprogsundervisningen. Det er håbet, at rapporten kan bidrage med inspiration til øget sammenhæng i sprogfagene i uddannelsessystemet.

I alt har NCFF til og med maj 2021 støttet 14 projekter om brobygning. De er alle afsluttede og afrapporterede (se tabel 1). På NCFF's hjemmeside findes en underside dedikeret til brobygning og overgange med korte projektbeskrivelser (https://ncff.dk/projekter/bevilligede-projekter/brobygning/). En kort version af dette notat bliver publiceret i Sprogforum nr. 73, november 2021 i form af en artikel med temaet *Brobygning* (Kanareva-Dimitrovska, Skovgaard Andersen & Wacher Kjærgaard, udkommer 2021). Dele af artiklen og dette vidensnotat vil være identiske.

Det skal bemærkes, at vi i det nedenstående refererer *projekternes* erfaringer, hvorfor de enkeltes råd/erfaringer ikke skal ses som NCFF's anbefalinger, men alene projekternes.

NCFF, maj 2021

1

Introduktion

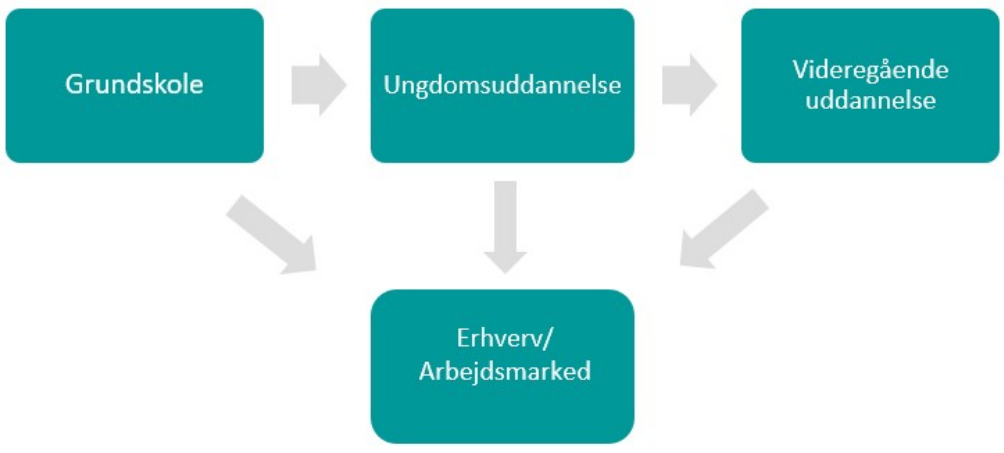
Dette vidensnotat handler om brobygning og overgange eller sammenhæng mellem forskellige uddannelsesniveauer i uddannelsessystemet, med særligt fokus på sprogfagene og fremmedsprogsundervisningen.

1.1. Hvad er brobygning og overgange?

Brobygning og overgange refererer ifølge Bekendtgørelse om introduktionskurser og brobygning til ungdomsuddannelserne til "et vejlednings- og undervisningsforløb på en institution" (Børne- og Undervisningsministeriet, 2019, § 3, Stk. 3.). Videre hedder det, at brobygningen

> "skal afspejle undervisningen i de uddannelsesområder, der indgår i brobygningen og gøre eleven bekendt med uddannelsens praktiske og teoretiske elementer samt et eller flere erhverv, som uddannelsen eller uddannelsesområdet retter sig mod." (Børne- og Undervisningsministeriet, 2019, § 3, Stk. 2.).

Brobygning og overgange refererer ikke kun til næste uddannelsestrin og de institutionelle strukturer, men også til erhverv (se også fig. 1).

Figur 1: Brobygning og overgange inden for uddannelsessystemet og til erhverv.

Formålet med brobygning er at forberede den lærende på overgangen og derigennem at bane vejen for læreprocessen, dvs. i vores konkrete tilfælde videreudviklingen af fremmedsprogskompetencerne. Ligeledes er det et formål, at uddannelsesinstitutionerne forberedes bedst muligt til at modtage elever fra tidligere trin. Som navnet siger, handler brobygning om via aktiviteter, undervisning og læring at sikre, at elever får så gnidningsfri en overgang som muligt til det næste uddannelsesniveau (og erhverv), kognitivt såvel som institutionelt. Brobygning bør derfor lægge op til arbejde med og forståelse af de undervisningsformer og -metoder samt det indhold, som er specifikt for fremmedsprogs-undervisningen på det pågældende niveau.

Brobygning og overgange kan ske på forskellige niveauer, og det er både uddannelsesinstitutionerne, underviserne og vejlederne, der har ansvaret for brobygningen - til en vis grad har eleverne også selv et individuelt ansvar for at involvere sig. Begrebet brobygning ses ofte som unidirektionalt, altså at der bygges bro fra et lavere niveau i uddannelsessystemet til et højere (eller fra uddannelse til erhverv). Dette skygger imidlertid for, at bro-metaforen, hvis man tager den for pålydende, ikke alene letter overgange og videnudveksling fra det lavere til det højere niveau, men også omvendt. Vi ser dette i nogle af projekterne, hvor fx gymnasieelever som rollemodeller efter lærersupervision underviser grundskoleelever.

1.2. Forskellige typer af overgange og brobygning

I forskningslitteraturen er begreberne brobygning og overgange relateret til begrebet '*transition*', overgang fra en tilstand eller fase til en anden; dvs. at brobygning og overgange involverer forandringsprocesser. I en uddannelseskontekst sker forandring hele tiden, da læring tilsvarende kan beskrives som en udviklings-, forandrings-, eller transitionsproces. Forandrings- eller transitionsprocesser kan være kontinuerlige, med flere successive stadier, eller diskontinuerlige, med identificerede afbrydelser eller "huller".

Med afsæt i litteraturen om 'transition' i andre fag som fx matematik (Gueudet et al., 2016) har vi valgt at skelne mellem to typer af overgange og brobygning:

- *Epistemologiske og kognitive*
- *Sociokulturelle og institutionelle*.

Epistemologiske og kognitive overgange refererer til '*critical transition*' (Yerushalmy, 2005: 37), som kan defineres som

> "[a] learning situation that is found to involve a noticeable change of point of view. This change could become apparent as an epistemological obstacle, as a cognitive discontinuity or as a didactical gap." (ibid.)

Disse overgange handler om viden og processering af viden. Det drejer sig om processer, som kræver

"[...] necessity for entering into a different type of discourse (in terms of the language, symbols, tools and representations involved) or more broadly as changing 'lenses' used to view the concept at hand." (ibid.)

Med andre ord: epistemologiske og kognitive overgange kan betegnes som en kritisk transition, fordi man skal skifte perspektiv eller synsvinkel for at kunne indgå i en anden diskurs. Det kan fx være, at man ikke har lært det ordforråd, den genre, eller hvad det måtte være, som den modtagende institution forudsætter, at man har lært.

Epistemologiske og kognitive overgange er knyttet til den lærendes kognitive udvikling og er specifikke for et bestemt stykke viden, fx viden om, hvordan man stiller spørgsmål på målsproget. Derfor er disse overgange også tæt knyttede til den konkrete undervisning og didaktik.

Sociokulturelle og institutionelle overgange refererer, som navnet siger, til situationer, hvor lærende bevæger sig fra én gruppe eller ét uddannelsesniveau til en anden gruppe eller et andet uddannelsesniveau, fx fra grundskole til gymnasium, fra gymnasium til videregående uddannelse eller fra uddannelsessystemet til arbejdspladsen/arbejdsmarkedet (Gueudet et al., 2016: 4). Denne type overgange sætter fokus på ligheder (kontinuitet) og forskelle (diskontinuitet) mellem praksis i forskellige grupper og på forskellige uddannelsesniveauer. Sociokulturelle og institutionelle overgange kan også ses som en proces, som kræver forberedelse, ikke blot fra institutionens og undervisernes side, men også fra den lærendes side.

I praksis sker det ofte, at brobygningsaktiviteter ikke udelukkende tilhører én type af overgange og brobygning, altså fx ikke kun indeholder institutionelle besøg, men også undervisningsforløb mellem to uddannelsesniveauer, hvor der måske fokuseres på et bestemt tema, fx skriftlighed eller mundtlighed. I fremmedsprogsundervisningen kan man naturligvis yderligere organisere brobygningsaktiviteter horisontalt, altså mellem forskellige sprog eller mellem sprog og et andet fag som fx samfundsfag, innovation, osv. Det er dog ikke den slags brobygning, vi taler om her.

1.3. Hvad står der i styredokumenterne, og hvilke resurser og værktøjer har vi allerede?

I ovennævnte Bekendtgørelse om introduktionskurser og brobygning til ungdomsuddannelserne fra august 2019 står der, at:

"Brobygningen skal understøtte vejledningsindsatsen med baggrund i elevens faglige, personlige, sociale og praksisfaglige forudsætninger, og der skal indgå faglig undervisning og undervisningsformer fra den ungdomsuddannelse, der brobygges til. Brobygningen skal give eleven et repræsentativt indblik i krav og perspektiver i den pågældende uddannelse. Brobygningen skal forbedre elevens indsigt og viden på det område, eleven ønsker at uddanne sig inden for, og eventuelt vise realistiske alternative uddannelsesmuligheder." (Børne- og Undervisningsministeriet, 2019, § 5, stk.4)

I Undervisningsvejledningerne, Faghæfter for tysk, fransk, spansk og engelsk for grundskolen, kan man tilsvarende læse, at målsætningerne i læreplanerne for tysk og fransk i ungdomsuddannelserne ligger i forlængelse af folkeskolens Fælles Mål, og at det derfor

> ” […] giver mening for folkeskolerne at samarbejde med erhvervsskoler og de gymnasiale uddannelser for at sikre kontinuitet i undervisningens form, indhold og sproglige progression. Dette samarbejde kan udmøntes i gensidige besøg af lærere og elever eller i arbejdet med fælles brobygningsprojekter, der, som ordet siger, bygger bro mellem og skaber sammenhæng mellem de forskellige niveauer i uddannelsessystemet.” (s. 77)

I vejledningen for fx fransk fortsættersprog stx findes brobygning i delen om ’karrierekompetence’. Brobygning, besøg på videregående uddannelsesinstitutioner, besøg af erhvervsfolk, m.m. skal styrke

> ”[e]levernes viden om og erfaring med faget, uddannelse og job, men også eleverne selv, deres egne handlinger, beslutninger og muligheder skal stimuleres gennem forskellige aktiviteter." (s.5)

Sagt på en anden måde: når brobygning kobles med vejledningsindsatsen bliver brobygning faktisk også en del af karrierelæringen.

I de seneste år har der været et øget fokus på anvendelse af formuleringer fra *Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog. Læring, undervisning og evaluering* (på engelsk *CEFR – Common European Framework of Reference for Languages. Learning, teaching and assessment*, Europarådet, 2001) som et redskab i de nye læreplaner for fremmedsprog med Gymnasiereformen fra 2017 og i Forenklede Fælles mål i 2014. Referencerammen beskriver, hvad sprogbrugere skal kunne for at være i stand til at kommunikere effektivt på et fremmed- eller andetsprog. I 2020 kom der en revideret version, CEFR Companion Volume, med udvidede niveauer og nye deskriptorer (Europarådet, 2020).

Referencerammen er formuleret som ’kan’-færdigheder og vil måske kunne tydeliggøre de forskellige niveauer både for den lærende og ift. målbeskrivelserne, hvis de bliver systematisk indført. Det er de ikke for nuværende, hvorfor de kun i nogen grad understøtter brobygning. Det er samtidig vigtigt at være opmærksom på, at fremmedsprogsundervisning i Danmark ikke kun handler om færdighedsbeherskelse, men også har et betragteligt videnelement.

Overgange og brobygning repræsenterer en udfordring. Undervisningspraksis reflekterer ikke altid det, der står i styredokumenterne (se fx Andersen & Blach, 2010: 165, Svarstad & Ulriksen, 2015: 77). Dette understreges også i *Strategi for styrkelse af fremmedsprog i uddannelsessystemet* (Regeringen, 2017), hvor manglende sammenhæng i sprogundervisningen nævnes som en central udfordring:

> ”Der mangler kendskab til sprogundervisning på tværs af uddannelsessystemets niveauer, hvilket bl.a. betyder, at sprogundervisningen ikke bygger videre på de unges opnåede sprogkompetencer, og at de unge oplever store forskelle i undervisningen i overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelse og til de videregående uddannelser. Der er

samtidig en stor faglig spredning mellem eleverne i fremmedsprogene i grundskolen og på ungdomsuddannelserne, hvilket kræver særlig opmærksomhed på lærerkompetencer og udvikling af didaktisk viden, hvis vi skal motivere og udfordre alle elever fagligt." (s. 5)

Med nærværende, dvs. det overblik og de praktiske eksempler, vi beskriver nedenfor, håber vi at bidrage til en mere systematisk viden om brobygning og overgange i sprogfagene.

2

Typer af overgange og brobygning

I dette afsnit beskrives forskellige typer af brobygning og overgange og de afprøvede aktiviteter etc. Inden for hver type. Notatet tager afsæt i *Strategi for styrkelse af fremmedsprog i uddannelsessystemet* (Regeringen, 2017) hvor der står at

> ”Hvis flere skal motiveres til at lære sprog, skal sprogundervisningen på tværs af uddannelsesniveauerne hænge bedre sammen, og elever med forskellige forudsætninger skal støttes bedre i deres sprogtilegnelse. Der skal gennem uddannelsessystemet bygges videre på de kundskaber, eleverne tidligere har erhvervet, og de sproglige ressourcer som tosprogede har med sig skal sættes i spil. Det kræver, at underviserne ved, hvad der er i fokus for sprogundervisningen på andre uddannelsestrin og kan differentiere sprogundervisningen, så alle udfordres og støttes.” (s. 15).

I det følgende undersøger og beskriver vi, hvilke typer af overgange og brobygning der tegner sig i NCFF’s p.t. 14 bevilgede og afrapporterede projekter. Projekternes beskrivelser, rapporter og afrapporteringer udgør den empiri, som danner baggrund for vores gennemgang nedenfor. På baggrund at disse data kategoriserer vi projekterne efter forskellige kriterier (aktører og hovedformål) og præsenterer hermed forskellige typer af overgange og brobygning.

Ser man på de involverede niveauer, kan projekterne kategorises efter aktører, forstået bredt. Der er her primært tale om sociokulturelle og/eller institutionelle overgange mellem grundskole og ungdomsuddannelse, ungdomsuddannelse og videregående uddannelse, på langs af alle tre niveauer, mellem forskellige sprog og mellem uddannelse og erhverv.

Mere interessant er det måske at se på projekternes indhold. Med dette udgangspunkt kan projekterne kategoriseres efter hovedformål, og der er ligeledes tale om sociokulturelle og/eller institutionelle, men også til tider, i hvert fald indirekte, epistemologiske og/eller kognitive overgange. De forskellige identificerede formål er:

- Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe **netværk**
- Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe **konkurrencer**
- Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på **erfaringsudveksling** om, hvordan sprogfagene praktiseres og hvilke krav og forventninger, et næste uddannelsesniveau har
- Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at fremme **flersprogethed**

- Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at understøtte **karrierelæring og overgange til erhvervslivet**.

I det følgende gennemgår vi de forskellige typer og de afprøvede koncepter, mens vi også skeler til aktørerne. Vi præsenterer også resultaterne, som projektdeltagerne beskriver i deres afrapporteringer. Disse er baseret på lærernes oplevelser og evalueringer samt samtaler med involverede elever og studerende. Efter hver type angives det, hvilke(t) projekt(er), der indgår i denne type, så læseren kan finde mere information om de konkrete projekter på NCFF's hjemmeside eller kontakte NCFF for yderligere (se også tabel 1 for en oversigt).

	Grundskole og ungdoms-uddannelse	**Ungdoms-uddannelse og videregående uddannelse**	**Grundskole, ungdomsud-dannelse og videregående uddannelse**	**Uddannelse og erhverv**
Netværk	Sprog på langs og tværs (Odder gymnasium) Vertikalt lærer-samarbejde (Virum gymnasium) Sammen styrker vi sprog (Risskov gymnasium) Udvikling af brobygning i sprogfaget fransk (Fransklærerforeni-ngen)		Tværinstitu-tionel tyskdag (Nørresundby Gymnasium og HF)	
Konkurrencer	Junior Sprogcamp (Virum Gymnasium)			
Erfarings-udveksling	Brobygning i tysk og fransk (Kalundborg Gymnasium)	Overgangen til et sprogstudium på universitet (Aalborg Universitet) Fremmedsprogsdage (Aarhus Kated-ralskole) Sprogdag for tysk 2.g inden for Tysk Erhvervskommu-nikation (Aarhus		

		Universitet) Eliteforløb i fransk (Aarhus Katedralskole)		
Flersprogethed	Glæde ved sprog gennem styrkelse af sproglig opmærksomhed (Københavns åbne Gymnasium)			
Karrierelæring				Tysk i et karriereperspektiv: Folkeskole og gymnasium (Aarhus Universitet)

Tabel 1: Oversigt over NCFF's bevilgede projekter efter aktører og formål.

2.1. Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe netværk

I dette afsnit beskrives projekter, som har anvendt forskellige "værktøjer", der kan skabe netværk på både lærer-, elev- og institutionelt niveau.

Lærersamarbejde og elevambassadører

I disse brobygningsaktiviteter deltog såvel lærere som elever fra gymnasiet samt udskolingselever og -lærere fra grundskolen. Formålet ifølge projekterne va, at lærere og elever sammen satte fokus på inspirerende fremmedsprogsundervisning med henblik på at øge motivationen for at vælge fremmedsprog. Lærerne fra de to skoleformer forventedes at opnå viden om hinandens sprog-, kultur- og læringssyn samt opnå bedre kendskab til elevernes udgangs- og indgangsniveau som grundlag for refleksion og drøftelser af, hvad god fremmedsprogsundervisning er, hvorfor der i denne type også er et epistemologisk perspektiv, der dog ikke blev inddraget systematisk. Disse brobygningsaktiviteter havde yderligere fokus på, at eleverne skulle opleve større sammenhæng mellem skoleformerne, og aktiviteterne sigtede mod at sikre den bedst mulige overgang for eleverne fra grundskole til gymnasium.

På elevniveau etablerede projektdeltagerne ambassadørmøder mellem grundskole- og gymnasieelever med fokus på karrierelæring og lyst til valg af fremmedsprog. De afprøvede to former for elevbesøg: grundskoleelevers besøg på gymnasiet, og gymnasieelevers besøg i grundskolen. Gymnasieeleverne forventedes at kunne få stort udbytte af at være "værter", når grundskoleeleverne kom på besøg, og af at skulle stå for mindre undervisningsforløb for

grundskoleeleverne, når de besøgte disse, mens grundskoleeleverne forventedes at få stort udbytte af at se jævnaldrende elever være optagede af sprog.

Resultaterne fra disse projekter viser, at brobygningsaktiviteterne gjorde lærerne på de to skoleformer mere bevidste om hinandens undervisning og om de udfordringer, der er fælles i forhold til fx mundtlighed i engelsk og tysk. Dette medvirkede til, at indholdet af undervisningen i tysk og engelsk i grundforløbet på gymnasiet blev tilpasset på de involverede institutioner. Brobygningsaktiviteterne medvirkede derudover til at gøre grundskoleeleverne mere bevidste om mulighederne for at vælge sprog på gymnasiet. Tilsvarende medvirkede projekterne til at styrke gymnasieelevernes studie- og karriereperspektiv i forhold til de muligheder, der er, for at vælge sprog i og efter gymnasiet. Enkelte lærere aftalte job-shadowing, besøg hos eller samarbejde med hinanden efter projektafslutning.

Projektdeltagerne vurderede, at arbejdet med fx to sprog på tværs af to skoleformer var udbytterigt og gav mulighed for god sparring mellem forskellige faggrupper. Det støttede arbejdet med at få sprogene til at arbejde sammen på gymnasiet og på tværs af gymnasiet og grundskolen. Deltagerne vurderede, at der var klare fordele ved at diskutere fælles didaktiske udfordringer og fælles indsatser for sprogene på tværs af faggrupper, men at det kræver koordinering og rammesætning fra ledelsen, for at det sker i praksis. Deltagerne rapporterede, at det tager tid at oparbejde brugbare og kontinuerlige kontakter og samarbejdsrelationer. Ligeledes vurderedes det, at det er vigtigt at inddrage ledelsesrepræsentanter og fagansvarlige på de samarbejdende skoler, så der bliver tale om en solid forankring alle steder.

Læs mere i følgende to projekter: Sprog på langs og tværs (Odder gymnasium) og Vertikalt lærersamarbejde (Virum gymnasium).

Sprogligt netværk

Med sprogligt netværk menes, at der etableredes et netværk af gymnasie- og folkeskolelærere i en kommune, og at disse afprøvede nye former for pædagogisk og didaktisk samarbejde. Samarbejdet kvalificeredes og systematiseredes gennem en model, der indeholdt:

1. Fællesseminarer for folkeskole- og gymnasielærere med inspirationsoplæg samt workshops om fremmedsprogsdidaktik med udgangspunkt i samspillet mellem den nyeste forskning på området og deltagernes erfaring fra egen undervisning;
2. Praktiske lærersamarbejder mellem de to skoleformer; dels observation af hinandens undervisning, dels afvikling af fælles undervisningsforløb;
3. Elevmøder gennem fælles tematiske sprogevents.

Gennem samarbejde mellem grundskole og gymnasium var formålet at styrke sammenhængen i fremmedsprogundervisningen og overgangen mellem de to skoleformer og herved understøtte, at flere vælger studieretninger med fremmedsprog i gymnasiet.

Resultaterne af disse projekter viser, at der kan være store synergieffekter ved at samarbejde på tværs af sprogfag og niveau. Aktiviteterne resulterede i aktiv brobygning mellem

folkeskole- og gymnasielærere samt forskere ift. den daglige sprogundervisning og ift. sprogpædagogik og -didaktik. Det kræver ifølge deltagerne imidlertid et stort fodarbejde at etablere kontakt til folkeskolens sproglærere, men når kontakterne er skabt, anses det for at være meget værdifuldt at få indblik i sprogundervisningen i hinandens skoleformer og få anledning til at drøfte sprogpædagogik og -didaktik, elevtyper og læringsstile.

Læs mere i følgende to projekter: Sammen styrker vi sprog (Risskov gymnasium) og Udvikling af brobygning i sprogfaget fransk (Fransklærerforening).

Tværinstitutionel fremmedsprogsdag

I dette projekt blev der etableret et netværk mellem universitet, professionshøjskole, flere ungdomsuddannelser og flere grundskoler, og de arrangerede sammen en tværinstitutionel fremmedsprogsdag med fokus på ét sprog, i dette tilfælde tysk. Underviserne valgte et emne, fx ordforrådstilegnelse. Universitets- og lærerstuderende understøttede gymnasieelever i forberedelsen af undervisningssekvenser for folkeskoleelever med fokus på udvidelse af disses ordforråd. Folkeskoleelever kom på besøg på gymnasiet, og gymnasieeleverne afholdt deres workshops for gæsterne. Aktiviteten var overvejende elev-/studenterstyret, og eleverne havde ansvar for at formidle deres viden videre på forskellige måder. Et sådant vertikalt samarbejde på fremmedsprogsområdet kunne, ifølge projektdeltagerne, bane vejen for en lokal fremmedsprogstrategi i en kommune eller region.

Resultaterne af det udførte projekt viser, at folkeskoleeleverne styrkede deres oplevelse af, at tysk er der fremtid i, og at de derfor skal vælge tysk i gymnasiet. For gymnasieelevernes vedkommende synliggjorde projektet deres progression, da de har lært så meget, at de kan lære andre noget, samtidig med at de får kendskab til tyskstuderende ved universitet og professionshøjskole. Den væsentligste udfordring her var, ifølge deltagerne, at skabe kontakten mellem institutionerne. Det var trods dette meget lærerigt for lærere og undervisere på de forskellige uddannelsesinstitutioner at udveksle viden og erfaringer.

Læs mere i følgende projekt: Tværinstitutionel tyskdag (Nørresundby Gymnasium og HF).

I tabel 2 opsummeres de afprøvede koncepter og "værktøjer", aktører/niveauer, erfaringer og resultater og udfordringer i de projekter, der har haft fokus på netværk som en type overgange og brobygning.

Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe netværk	
Afprøvede koncepter og "værktøjer"	- fokus på karrierelæring og lyst til at vælge fremmedsprog - samarbejde på tværs af sprog og niveau - ambassadørmøder mellem grundskole- og gymnasieelever - to former for elevbesøg: grundskoleelevers besøg på gymnasiet, og gymnasieelevers besøg i grundskolen - gymnasieeleverne som "værter" står for mindre undervisningsforløb for grundskoleeleverne - refleksion og drøftelse af, hvad god fremmedsprogundervisning er mellem udskolings- og gymnasielærere - diskussion om fælles didaktiske udfordringer og fælles indsatser for sprogene på tværs af faggrupper
Aktører/niveauer	- lærere, elever - grundskole, ungdomsuddannelse
Erfaringer og resultater	- inspirerende fremmedsprogundervisning - øget motivation - bedre kendskab til elevernes udgangs- og indgangsniveau - øget bevidsthed og viden mellem lærerne fra de to skoleformer om hinandens sprog-, kultur- og læringssyn - elevernes positiv oplevelse af større sammenhæng mellem skoleformer - tilpasning af undervisningens indhold - øget bevidsthed mellem grundskoleeleverne om muligheden for at vælge sprog på gymnasiet - styrkelse af gymnasieelverne studie- og karrierekompetence - job-shadowing og samarbejde mellem lærerne efter projektafslutning
Udfordringer	- koordinering og rammesætning fra ledelsen - tidskrævende at oparbejde brugbare og kontinuerlige kontakter og samarbejdsrelationer

Tabel 2: Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe netværk - opsummering.

2.2. Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe konkurrencer

I dette afsnit beskrives et projekt, som har anvendt forskellige "værktøjer", der kan skabe konkurrencer på elevniveau.

Sprogcamps

Formålet med at arrangere sprogcamps var selvfølgelig at vække eller fastholde interessen for sprog hos sprogligt interesserede og talentfulde grundskoleelever og vise dem betydningen af at kunne sprog. Projektdeltagerne udviklede en sprogcamp for 8. og 9. klasses grundskoleelever i en kommune på to-tre gymnasier. Campen fandt sted i en weekend som et langt lørdagsarrangement. Eleverne tilmeldte sig efter sprog (fx tysk, fransk, spansk, engelsk). Campen bestod af en vifte af forskellige obligatoriske og valgfri workshops og konkurrencer, som fx produktion af små lommefilm, en 'sprogrejse' på skolen, indkøb på et 'marked', fremførelse af en italiensk arie eller en spansk folkesang m.v. Nogle af gymnasiets elever agerede rejseførere med skolens sproglærere som tovholdere. Fokus var på kulturmødet og fremmedsproget som en intuitiv, legende døråbner.

Planlægningen skete i en dialog mellem gymnasie- og udskolingslærere via sprogvejledernetværk og/eller kommunernes pædagogiske afdelinger. Sprogelever fra de deltagende gymnasier fungerede som sprogassistenter, mentorer og sproglige rollemodeller. Lærerstuderende fra professionshøjskoler indgik også som undervisningsassistenter. I løbet af dagen blev oplægsholdere inviteret, kendte ansigter fra sportens eller musikkens verden, som har lært og brugt et fremmedsprog i forbindelse med deres profession. Der blev givet gaver og præmier sponsoreret af forskellige interessenter.

Projekterfaringerne er, at de involverede, både på elev-, lærer- og ledelsesniveau, fik et godt og motiverende udbytte, som der kan bygges videre på. Eleverne mødte og fik anvendt flere fremmedsprog, tog aktivt del i aktiviteterne og kom lidt ud af deres 'comfort zone' via et varieret og struktureret program. Deltagerne anerkender, at de første udviklings- og planlægningsmøder var krævende, men ser et stort potentiale i at arbejde med det vertikale samarbejde og rollemodeller i form af sprogambassadører, job-shadowing, læringscirkler, dvs. en metode til at forstå de processer, der ligger til grund for læring, og som består af flere faser (erfaring, eftertænksomhed, konklusion, ny handling), m.v.

Læs mere i følgende projekt: Junior Sprogcamp (Virum Gymnasium).

I tabel 3 opsummeres de afprøvede koncepter og "værktøjer", aktører/niveauer, erfaringer og resultater og udfordringer i de projekter, som har haft fokus på konkurrencer som en type overgange og brobygning.

Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe konkurrencer	
Afprøvede koncepter og "værktøjer"	- vise betydningen af at kunne et fremmedsprog - fokus på fremmedsprog som en intuitiv, legende døråbner - fokus på kulturmødet - udvikling af en sprogcamp bestående af obligatoriske og valgfri workshops og konkurrencer (fx produktion af små lommefilm, en 'sprogrejse' på skolen, indkøb på et 'marked, fremførelse af en italiensk arie eller en spansk folkesang) - dialog mellem gymnasie- og udskolingslærere via sprogvejleder- netværk og/eller kommunernes pædagogiske afdelinger - gymnasielever som sprogassistenter, mentorer og sproglige rollemodeller - lærerstuderende som undervisningsassistenter - kendte ansigter fra sportens eller musikkens verden som oplægsholdere - gaver og præmier sponsoreret af forskellige interessenter
Aktører/niveauer	- lærere, elever, ledelser - grundskole, ungdomsuddannelse
Erfaringer og resultater	- godt og motiverende udbytte hos alle deltagere/aktører - eleverne møder og får anvendt flere fremmedsprog - eleverne kommer lidt ud af deres 'comfort zone' via et varieret og struktureret program - stort potentiale i at arbejde med det vertikale samarbejde og rollemodeller i form af sprogambassadører, job-shadowing, læringscirkler
Udfordringer	- krævende planlægningsmøder i starten

Tabel 3: Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe konkurrencer – opsummering.

2.3. Sociokulturelle og institutionelle overgange mhp. erfaringsudveksling om, hvordan sprogfagene praktiseres og om krav og forventninger på et sprogstudium/et næste uddannelsesniveau

I dette afsnit beskrives projekter, som har anvendt forskellige "værktøjer", der fokuserer på erfaringsudveksling på forskellige niveauer.

Overgangen til et sprogstudium

For at fasholde studerende på universitetssproguddannelserne er det vigtigt at universitetsunderviserne ved mere om de studerendes forventninger til og oplevelser af det at starte på en sproguddannelse. Et universitet udviklede et forløb med survey og fokusgruppeinterviews med sprogstuderende ved studiestart og ved udgangen af første semester samt overværelse af undervisning på nærliggende gymnasier. Survey'et spurgte til undervisningsformer og indhold fra sprogundervisningen fra de studerendes ungdomsuddannelse, hvad de studerendes motivation for at læse et fremmedsprog var, og hvilke forventninger de havde til uddannelsen, samt hvilke oplevelser de studerende fik i løbet af deres første studietid.

Universitetsunderviserne overværede også undervisning i fremmedsprog i nogle gymnasieklasser og diskuterede med gymnasieelever og -lærere om fx læringssyn, grammatik, skriftlighed, korrekthed, m.m. Disse besøg gav et indblik i og en viden om, hvad det er for en form for undervisning, studerende har erfaring med, når de begynder på universitetet. Projektdeltagerene organiserede også fokusgruppeinterviews med sprogstuderende, første gang ved studiestart og anden gang ved udgangen af første semester, baseret på observationerne og resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen.

På baggrund af denne viden udarbejdede projektdeltagerne anbefalinger til tiltag, som kan lette overgangen til de videregående sproguddannelser på universiteterne. Det drejer sig om følgende fem overordnede praksisanbefalinger: (i) Struktureret forløb med studiegrupper på første semester; (ii) Organiseret træning af mundtlig sprogfærdighed; (iii) Bevidstgørelse om overgangen til nye undervisningsformer; (iv) Tydeliggørelse af undervisernes praksis på den digitale læringsplatform og (v) Eksplicitering af uddannelsens opbygning og kursernes relevans.

Projektresultaterne viser endvidere, at udbyttet af et sådan forløb kan være værdifuld indsigt i, hvilken bagage de studerende kommer med fra deres ungdomsuddannelse, deres forventninger til og forestillinger om den første studietid samt deres oplevelse af starten på det nye uddannelsesniveau, herunder den eksisterende undervisningspraksis.

Læs mere i følgende projekt: *Overgangen til et sprogstudium på universitet - en undersøgelse af spansk- og tyskstuderendes studiestart (Aalborg Universitet, https://ncff.dk/didaktisk-udvikling-viden-og-behov/overgangen-til-et-sprogstudium-paa-universitetet/).*

Fremmedsprogsdage i gymnasiet

I dette projekt planlagde gymnasielærere fremmedsprogdage efter indledende dialoger med sproglærere i folkeskolens udskoling. Formålet med fremmedsprogdagene var at bidrage til faglig og pædagogisk varieret fremmedsprogsundervisning. Brobygningen skete på to niveauer: elev- og lærerniveau. Fremmedsprogsdagene blev afviklet med inddragelse af gymnasieelever i 2.g i sproglige studieretninger. Disse elever fik således mulighed for at gøre sig erfaringer med at planlægge undervisning i fremmedsprog og formidle

fremmedsprog. Sprogfagene blev præsenteret for folkeskoleeleverne via aktuelle temaer og materialetyper.

Resultaterne af projektet viser, at den ændrede kontekst for fremmedsprogsundervisningen kan gøre folkeskoleeleverne mere seriøse, mere forpligtede ift. forberedelse af opgaverne og ikke mindst mere sprogproducerende. Eleverne i udskolingen kan få et værdifuldt indblik i gymnasiets faglighed med særligt fokus på fremmedsprog. Den faglige progression, der foregår fra 8.-9. klasse til 2. år af gymnasiet, blev tydeliggjort for de involverede undervisere og elever. Den tilrettelagte videndeling mellem fremmedsprogsundervisere i grundskole og ungdomsuddannelse viste sig at være lærerig for begge parter.

Læs mere i følgende projekt: Fremmedsprogsdage (Aarhus Katedralskole).

Sprogdag for gymnasieelever i erhvervskommunikation

I et samarbejde mellem et gymnasium og et universitet blev der organiseret en workshop. Workshoppen var målrettet gymnasieelever, som udarbejdede fx et blogindlæg (inkl. selvfremstillet video), der henvendte sig til forskellige turistmålgrupper. De universitetsstuderende lavede en kort indledning, hvor de fra et teoretisk perspektiv præsenterede, hvordan man skriver tekster målrettet bestemte grupper, hvorfor projektet i nogen grad også kan siges at være epistemologisk. Derefter fungerede de studerende som konsulenter for grupperne og hjalp med at holde dem i gang med forløbet frem mod den færdige blog. Workshoppen blev afsluttet med, at de forskellige blogs og overvejelserne bag blev præsenteret, og de studerende præmierede den bedste tekst. Herudover fulgte en kort præsentation af universitets fremmedsproguddannelse og de studerendes grunde til at vælge den.

Resultaterne af dette projekt viser, at de studerende oplevede denne mulighed for at prøve kræfter med at agere undervisere for gymnasieelever som værende meget motiverende. En udfordring, som projektdeltagerne peger på, er at finde studerende, som kan deltage på tidspunkter, der passer gymnasierne.

Læs mere i følgende projekt: Sprogdag for tysk 2.g inden for Tysk Erhvervskommunikation (Aarhus Universitet).

Eliteforløb i fremmedsprog

I dette projekt afholdt universitetsundervisere en masterclass i litteratur og lingvistik i et fremmedsprog for særligt talentfulde elever fra 1., 2. og 3.g på et gymnasium. Forløbet blev planlagt af universitets- og gymnasieundervisere. Et sådant eliteforløb kan ifølge projektet medvirke til at gøre faget interessant og kan bidrage med andet fagligt input end de vanlige aktiviteter i gymnasieskolen; det kan give gymnasieeleverne noget ekstra ift. den daglige undervisning.

Projektet rapporter, at eleverne oplevede aktiviteten som meget motiverende. De fik talt mere fremmedsprog, og de oplevede at kunne kaste sig ud i mere teoretisk arbejde inden for lingvistik (grammatik) og litteratur. Et sådant eliteforløb er en god mulighed, ifølge

involverede undervisere, for at introducere gymnasieleverne til arbejdsformer i et evt. kommende universitetsstudium.

Læs mere i følgende projekt: Eliteforløb i fransk (Aarhus Katedralskole).

Fælles brobygningsforløb i fremmedsprog

I dette projekt organiserede gymnasie- og folkeskolelærere et brobygningsforløb med fokus på samarbejde mellem to forskellige elevgrupper, nemlig folkeskole- og gymnasieelever, både online og face-to-face. Ved at de to elevgrupper arbejdede med de samme tekster, men fik opgaver tilpasset deres niveau, var intentionen, at eleverne fik en oplevelse af progression i fremmedsprogsundervisningen. De yngste kunne se, hvor langt man kan nå ved et længere fremmedsprogforløb, og de ældste kunne se, hvor langt de selv var kommet ift. grundskoleeleverne. Derudover samarbejdede lærerne på tværs af niveau for at udvikle et fælles undervisningsforløb.

Resultaterne viser, at folkeskoleeleverne ifølge projektet fik en bedre forståelse af den faglige progression, og at de så denne progression som meget motiverende. Gymnasieeleverne oplevede også et fagligt udbytte, og mange af dem fik mod til at skrive og tale fremmedsprog. For lærernes vedkommende kunne folkeskolelærerne se, hvor langt gymnasieeleverne var nået, samtidig med at gymnasielærerne kunne se, hvor folkeskoleeleverne kom fra. Lærerne fra de to skoleformer oplevede, at de kunne inspirere hinanden både strukturelt og didaktisk.

Læs mere i følgende projekt: Brobygning i tysk og fransk (Kalundborg Gymnasium).

I tabel 4 opsummeres de afprøvede koncepter og "værktøjer", aktører/niveauer, erfaringer og resultater og udfordringer i de projekter, som har haft fokus på erfaringsudveksling som en type overgange og brobygning.

Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på erfaringsudveksling	
Afprøvede koncepter og "værktøjer"	- udvikling af et forløb med survey og fokusgruppeinterviews med sprogstuderende ved studiestart og ved udgangen af første semester - overværelse af undervisning på gymnasier - diskussion om fx læringssyn, grammatik, skriftlighed, korrekthed, m.m. på tværs af niveau - planlægning af fremmedsprogdage med fokus på faglig og pædagogisk varieret fremmedsprogsundervisning - organisering af en workshop målrettet gymnasieelever mhp. udarbejdelse af blogs - organisering af en masterclass i litteratur og lingvistik for særligt talentfulde elever

	- studerende fungerer som konsulenter for gymnasieelever
Aktører/niveauer	- lærere, elever, studerende - grundskole, ungdomsuddannelse, videregående uddannelse
Erfaringer og resultater	- indblik i og viden om, hvilken form for undervisning studerende har erfaring med, når de begynder på universitetet - indsigt i studerendes forventninger, forestillinger og oplevelse af starten på det nye uddannelsesniveau - udarbejdelse af praksisanbefalinger vedr. tiltag, som kan lette overgangen til universiteterne - gymnasieelever får erfaringer med at planlægge undervisning i fremmedsprog og formidle fremmedsprog - eleverne bliver mere sprogproducerende, seriøse og forpligtede - introduktion i arbejdsformer på næste uddannelsestrin - eleverne får et indblik i gymnasiets faglighed - den faglige progression bliver mere tydeliggjort - studerende agerer undervisere - øget motivation - den tilrettelagte videndeling mellem sprogundervisere viser sig lærerig - lærerne udvikler et fælles undervisningsforløb - lærerne oplever at kunne inspirere hinanden både strukturelt og didaktisk
Udfordringer	- at finde studerende, som kan deltage på tidspunkter, der passer gymnasierne

Tabel 4: Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på erfaringsudveksling – opsummering.

2.4. Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at fremme flersprogethed

I dette afsnit beskrives et projekt, som anvendte forskellige "værktøjer", der fokuserede på flersprogethed.

Flersprogethed og sproglig opmærksomhed i fokus

Formålet med brobygningsaktiviteten var at øge den sproglige opmærksomhed ved at inddrage sprog, der normalt ikke undervises i i det danske uddannelsessystem, og på

denne måde forventedes det, at de unge ville blive mere anerkendt og forhåbentlig motiverede til at vælge at beskæftige sig med sprog. Idéen var i Almen Sprogforståelse (AP) at inddrage de fremmedsprog, eleverne allerede havde med sig. For at forstå, hvilken sproglig baggrund eleverne kom med fra folkeskolen, skulle der skabes samarbejder mellem folkeskole- og gymnasielærere i form af fx lærermakkerpar. De besøgte hinandens undervisning og iværksatte samarbejde mellem elever med flersprogethedsdidaktik som fokus. Der inviteredes også en oplægsholder, som introducerede lærerne til den nyeste viden på feltet. Brobygningsaktiviteterne faldt i to dele:

1. løft af AP-undervisningen, så elevernes første møde med sprog på gymnasiet skulle blive motiverende for det videre arbejde med sprog, og at flere derfor ville vælge en sproglig studieretning og
2. netværksskabelse medsproglærere i kommunen, der skulle generere samarbejder mellem uddannelsesniveauerne, som ville kunne lette overgangene og fastholde elevernes glæde ved sprog.

Erfaringerne fra projektet viser, at arbejde med flersprogethedsdidaktik overordnet gav god mening. Både elever og lærere oplevede, at tilgangen var interessant og motiverende. Eleverne gav udtryk for at føle sig anerkendt og motiverede til at vælge at beskæftige sig med sprog. Lærerne syntes, at det var givende helt fra starten at få en oplægsholder ud, som kunne lære de involverede lærere noget nyt. Lærerne i projektet oplevede AP som et meget intenst forløb, hvor de afprøvede forskellige øvelser. Lærerne giver udtryk for, at brobygningsaktiviteterne og samarbejdet i lærermakkerpar i endnu højere grad tvang dem til at reflektere over undervisningen. At have et fælles fokus (fx tekst og pragmatik) på tværs af niveau medførte et reelt samarbejde og en reel mulighed for at komme helt tæt på hinanden. Logistikken med at etablere kontakt til folkeskolerne vurderedes imidlertid som udfordrende.

Læs mere i følgende projekt: Glæde ved sprog gennem styrkelse af sproglig opmærksomhed (Københavns åbne Gymnasium).

I tabel 5 opsummeres de afprøvede koncepter og "værktøjer", aktører/niveauer, erfaringer og resultater og udfordringer i de projekter, som har haft fokus på at fremme flersprogethed som en type overgange og brobygning.

Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at fremme flersprogethed	
Afprøvede koncepter og "værktøjer"	- samarbejde i form af lærermakkerpar - lærerne besøger hinandens undervisning på tværs af niveau - fælles fokus på tværs af niveau fx flersprogethedsdidaktik
Aktører/niveauer	- lærere, elever - grundskole, ungdomsuddannelse
Erfaringer og resultater	- øget sproglig opmærksomhed fx gennem inddragelse af sprog, der normalt ikke undervises i i skolen - eleverne bliver anerkendt - øget interesse og motivation til at vælge sprog - etablering af netværk af sproglærere i kommunen - lærerne oplever det som givende at få en oplægsholder ud og få input helt fra starten - øget refleksion over egen undervisning blandt lærerne
Udfordringer	- logistikken med at etablere kontakt til folkeskolerne

Tabel 5: Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at fremme flersprogethed – opsummering.

2.5. Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at understøtte karrierelæring og overgange til erhvervslivet

I dette sidste afsnit med typer af overgange beskrives et projekt, som har anvendt forskellige "værktøjer", der fokuserede på karrierelæring og overgang fra uddannelse til erhverv.

Fremmedsprog i et karriereperspektiv

Her samarbejdede lærere fra grundskole og gymnasium (stx og hhx) med lokale virksomheder, og på basis af fælles diskussioner, vidensindsamling og udveksling af erfaringer udviklede de sammen karrierelæringsaktiviteter inden for et fremmedsprog. Formålet var at synliggøre og skærpe opmærksomheden på relevansen af sprog uden for det snævert sproglige område. Brobygningsaktiviteterne eksemplificerede veje til fremtidige studier og erhverv. Antagelsen var, at en sådan skærpet opmærksomhed og viden om behov for fremmedsprogkompetencer ville føre til, at flere elever vælger fremmedsprog på et højere og mere ambitiøst niveau.

Evalueringen fra grundskoleelevernes side viste sig entydigt positiv. Især gav de udtryk for, at de gennemførte forløb gjorde dem mere trygge ved, at deres erhvervede tysk-kundskaber ville være tilstrækkelige til at give sig i kast med tysk som en del af en eventuel hhx-uddannelse, men også til at kunne have en praktikplads i en virksomhed.

Gymnasieeleverne kunne se, at tysk kan være nyttigt, og var generelt meget interesserede i at fungere som ambassadører for valgfaget. Et særligt vigtigt erfaringspunkt fra brobygningsforløbet var den store interesse, der var hos virksomhederne for at bidrage til forløbet med både fagligt input, medarbejdere til gennemførelse af de konkrete aktiviteter ved virksomhedsbesøget og til samarbejdet på tværs af fag som her fx Erhvervsøkonomi.

Læs mere i følgende projekt: Tysk i et karriereperspektiv: Folkeskole og gymnasium (Aarhus Universitet).

I tabel 6 opsummeres de afprøvede koncepter og "værktøjer", aktører/niveauer, erfaringer og resultater og udfordringer i de projekter, som har haft fokus på at støtte karrierelæring og overgange til erhvervslivet som en type af overgange og brobygning.

Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at understøtte karrierelæring og overgange til erhvervslivet	
Afprøvede koncepter og "værktøjer"	- fokus på at synliggøre og skærpe opmærksomheden på relevansen af sprog uden for det snævert sproglige område - udvikling af karrierelæringsaktiviteter inden for et fremmedsprog i samarbejde mellem lærere fra grundskole og gymnasium og lokale virksomheder - fælles diskussioner, vidensindsamling og udveksling af erfaringer - eksemplificering af veje til fremtidige studier og erhverv
Aktører/niveauer	- lærere, elever - grundskole, ungdomsuddannelse, virksomheder
Erfaringer og resultater	- skærpet opmærksomhed og viden om behov for fremmedsprog-kompetencer - forløbet gør grundskoleeleverne mere trygge ved deres erhvervede sprogkundskaber ifm. en hhx-uddannelse eller en praktikplads i en virksomhed - gymnasieeleverne viser interesse i at fungere som ambassadører for valgfaget - stor interesse hos virksomhederne for at bidrage til forløbet
Udfordringer	

Tabel 6: Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at understøtte karrierelæring og overgange til erhvervslivet - opsummering.

3

Hovedkonklusioner og opsamling på vidensnotatet

I dette vidensnotat har vi præsenteret forskellige typer brobygning og overgange ud fra NCFF's bevilgede og afsluttede projekter. Alle projekter tilhører i overvejende grad kategorien *sociokulturelle og institutionelle overgange og brobygning*. NCFF har ikke på nuværende tidspunkt projekter, som har specifikt fokus på *epistemologiske og kognitive overgange og brobygning*, om end nogle af projekterne har elementer af disse Generelt for alle de bevilgede projekter er, at de er meget aktivitetsorienterede.

Der tegner sig ift. sociokulturelle og institutionelle overgange et billede af, at projekterne kan kategoriseres efter hovedformål. Disse er:

- Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på skabe netværk
- Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at skabe konkurrencer
- Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på erfaringsudveksling om, hvordan sprogfagene praktiseres, og hvilke krav og forventninger et sprogstudie/et næste uddannelsesniveau har
- Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at fremme flersprogethed
- Sociokulturelle og institutionelle overgange med henblik på at understøtte karrierelæring og overgange til erhvervslivet.

Det må dog understreges, at kategorierne er tæt forbundne, og det er ikke nemt at definere grænserne mellem dem skarpt. For hver type findes forskellige måder at angribe problemet på.

Ser man på de involverede niveauer kan projekterne ligeledes kategoriseres efter aktører:

- Brobygning og overgange mellem grundskole og ungdomsuddannelse
- Brobygning og overgange mellem ungdomsuddannelse og videregående uddannelse
- Brobygning og overgange mellem grundskole, ungdomsuddannelse og videregående uddannelse
- Brobygning og overgange mellem uddannelse og erhverv.

De fleste projekter, som NCFF har bevilget, har fokus på brobygning mellem grundskole og ungdomsuddannelse.

Brobygning og overgange er et fælles anliggende for undervisere, ledelse og til en vis grad elever. En erfaring fra projekterne er, at arbejdet med brobygning og overgange kræver, at ledelsen og organisationen understøtter indsatsen.

Det er ligeledes en erfaring, at aktiviteterne ifm. brobygning og overgange tilsyneladende opleves positivt af både undervisere og elever.

En klar kommunikation om, hvilke krav og forventninger der stilles på de forskellige uddannelsesniveauer, lader desuden ifølge projekterne til at kunne føre til en succesfuld overgang for eleverne. Projekterne viser, at underviserne har mere fokus på det næste trin i uddannelsessystemet end det forrige trin i brobygningsaktiviteterne, samt at et solidt og forpligtende lærersamarbejde synes at kunne sikre gensidig viden om, hvordan fagene praktiseres, og hvilke betydningsindhold der ligger i faglige og pædagogiske begreber. Endelig kan det ses, at lærerne har behov for netværk og regelmæssigt samarbejde på tværs af niveau.

Ovenstående indikerer imidlertid også, at der er behov for projekter, som har specifikt, *systematisk* fokus på epistemologiske og kognitive overgange og brobygning.

Litteratur

Andersen, H. L. & Blach, C. (2010). Fransk og tysk fra grundskole til universitet: en undersøgelse af læreplaner i Mathiasen, H., Lindenskov, L., Misfeldt, M., Søndergaard, B. D., Andersen, H. L., Ågård, D., Kølsen de Wit, C., Bendixen, F. H., & Enggaard, K. Overgangsproblematikker i uddannelsessystemet. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, s. 132-166.

Børne- og Undervisningsministeriet (2020). Faghæfter for tysk for grundskolen. Lokaliseret d. 17. maj 2021 på https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/GSK_Fagh%C3%A6fte_Tysk_2020.pdf

Børne- og Undervisningsministeriet (2020). Faghæfter for fransk for grundskolen. Lokaliseret d. 17. maj 2021 på https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/GSK_Fagh%C3%A6fte_Fransk_2020_1.pdf

Børne- og Undervisningsministeriet (2019). Bekendtgørelse om introduktionskurser og brobygning til ungdomsuddannelserne. Lokaliseret d. 17. maj 2021 på https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/1015

Børne- og Undervisningsministeriet (2017). Vejledningen for fransk fortsættersprog stx. Lokaliseret d. 17. maj 2021 på https://www.uvm.dk/gymnasiale-uddannelser/fag-og-laereplaner/laereplaner-2017/stx-laereplaner-2017

Europarådet (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume, Council of Europe Publishing, Strasbourg. Lokaliseret d. 17. maj 2021 på https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4

Europarådet (2001). Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). Lokaliseret d. 17. maj 2021 på https://rm.coe.int/1680459f97. Oversat på dansk som Den Fælles Europæiske Referenceramme for sprog: Læring, undervisning og evaluering, lokaliseret d. 17. maj 2021 på https://uim.dk/publikationer/den-faelles-europaeiske-referenceramme-for-sprog-laering-undervisning-og-evaluering

Gueudet, G., Bosch, M., Disessa, A., Kwon, O. & Verschaffel, L. (2016). *Transitions in Mathematics Education*. Springer.

Kanareva-Dimitrovska, A., Skovgaard Andersen, M. & Wacher Kjærgaard, H. (udkommer 2021). Overgange og brobygning i fremmedsprogfagene – teori og praksis, *Sprogforum* nr. 73.

Regeringen (2017). *Strategi for styrkelse af fremmedsprog i uddannelsessystemet*. Undervisningsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet. Lokaliseret d. 17. maj 2021 på https://ufm.dk/publikationer/2017/strategi-for-styrkelse-af-fremmedsprog-i-uddannelsessystemet

Svarstad, L. K., & Ulriksen, L. (2015). Det samme eller helt forskelligt? Lærer- og elevperspektiver på grundskole- og gymnasieengelsk. Sprogforum, 21 (60), s. 70-78.

Yerushalmy, M. (2005). Challenging known transitions: Learning and teaching algebra with technology. *For the Learning of Mathematics*, 25 (3). s. 37-42.